

Ιόνια Νησιά: 18ος - 19ος αιώνας

Το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννήθηκε, μεγάλωσε και συνέγραψε τα ποιήματά του ο Σολωμός

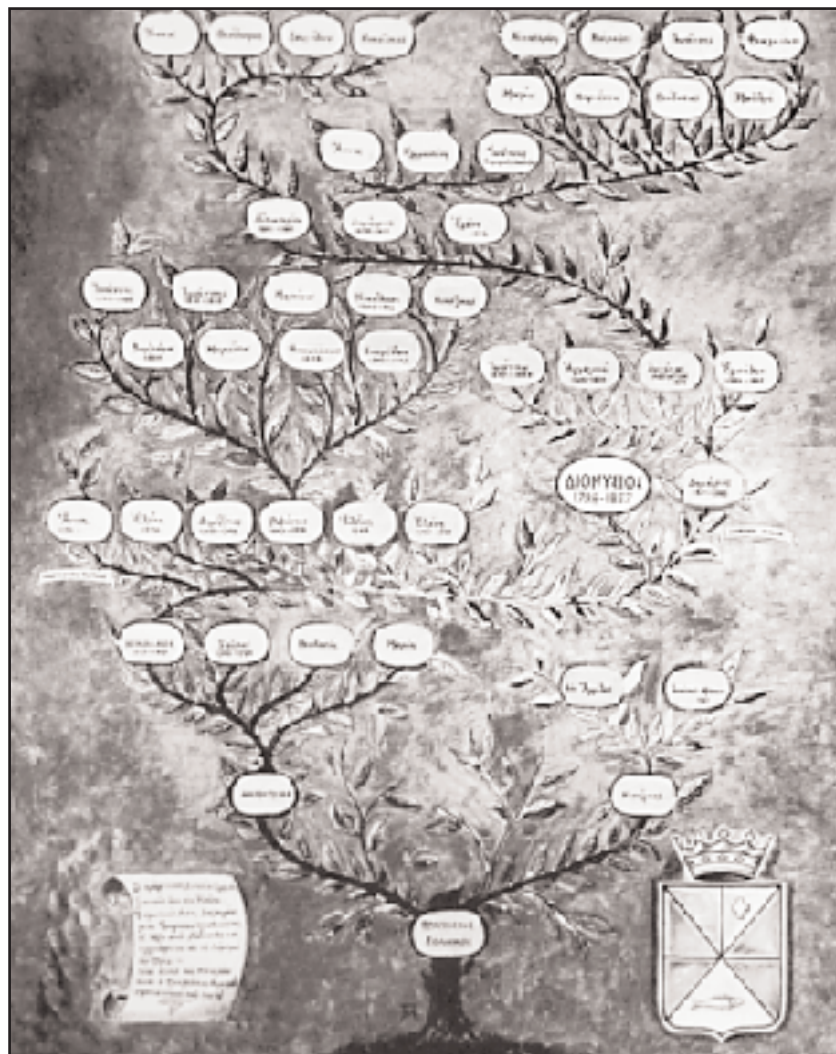
Του **Νίκου Γ. Μοσχονά**

Ιστορικού, Διευθυντή Ερευνών
Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ πριν από τη γέννηση του Διονυσίου Σολωμού είχε επιχειρηθεί στα Ιόνια Νησιά το μεγάλο πολιτικό πείραμα του «εκδημοκρατισμού». Μέχρι τότε, η κοινωνία των νησιών εξακολουθούσε να είναι διαρθρωμένη ταξικά σύμφωνα με το σύστημα της κοινωνικής οργάνωσης που είχε εισαχθεί από τους δυτικούς κυρίαρχους και που ακολουθούσε τα φεουδαλικά πρότυπα της Δύσης. Μέσα στο σύστημα αυτό, κυρίαρχη ήταν η τάξη της γαιοκτητικής ολιγαρχίας, που νεμόταν την παραγωγή και είχε δυνατότητα συμμετοχής στη διοίκηση του τόπου. Τα μέλη της ήταν εκείνοι που χαρακτηρίζονταν ευγενείς. Μια δεύτερη τάξη από εύπορους επαγγελματίες είχε αρχίσει να διαμορφώνεται στα αστικά κέντρα. Οι αστοί, όπως αποκαλούνταν, έχοντας αποκτήσει με τον καιρό οικονομική επιφάνεια και συνακόλουθα κοινωνική επιρροή, επιδίωκαν τον κοινωνικό προβιβασμό με τη διείσδυση τους στην άρχουσα τάξη. Ο υπόλοιπος πληθυσμός αποτελούσε τη λαϊκή τάξη των *ποπολάρων* και των χωρικών που εξασφάλιζαν τη διαβίωσή τους με τη χειρωνακτική εργασία, υπόχρεοι σε ποικίλες επιβαρύνσεις. Ωστόσο, ανάμεσα στους ποπολάρους των αστικών οικισμών και τους χωρικούς της υπαίθρου υπήρχαν σημαντικές ιδιαιτερότητες που επέφεραν την κοινωνική διαφοροποίηση. Μολονότι από τον 17ο αιώνα οι αστοί και οι ποπολάροι άρχισαν να διεκδικούν και δυναμικά τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης τους, φτάνοντας κάποτε σε ανοικτή σύγκρουση με την άρχουσα τάξη, το κοινωνικό αυτό καθεστώς διατηρήθηκε στα Ιόνια Νησιά σε όλη τη διάρκεια της βενετικής κυριαρχίας μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα.

Η δημοκρατική περίοδος

Η διάδοση των ιδεών του Διαφωτισμού στον ευρωπαϊκό χώρο άσκησε γόνιμη επίδραση στα Ιόνια Νησιά, όπου πρωτοπόροι διανοούμενοι έγιναν εισηγητές και κήρυκες της φιλελεύθερης ιδεολογίας, ενώ οι διεθνείς πολιτικές εξελίξεις που ακολούθησαν τη Γαλλική Επανάσταση (1789) είχαν άμεσες συνέπειες για το Ιόνιο. Τον Μάιο του 1797, κάτω από τη στρατιωτική πίεση του Ναπολέοντα, το αριστοκρατικό καθεστώς της Βενετίας κατέρρευσε και εγκαθιδρύθηκε δημοκρατικό πολίτευμα. Τον επόμενο μήνα μικτή γαλλο-βενετική ναυτική δύναμη έφτασε στην Κέρκυρα και έβαλε σε εφαρμογή τη διαδικασία του *εκδημοκρατισμού* των νησιών, που εξακολουθούσαν να είναι –θεωρητικά τουλάχιστον– κτήσεις της Βενετίας. Με την εγκαθι-

Το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας Σολωμού βρίσκεται, σε μεγάλο μέγεθος, στην είσοδο του Μουσείου Σολωμού στην Κέρκυρα. Ο κλώνος με το όνομα του ποιητή διακρίνεται στη μέση περίπου του δέντρου. Κάρτα του Μουσείου Σολωμού Κέρκυρας.

δρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος στα νησιά καταργήθηκε το καθεστώς των ταξικών διακρίσεων και των προνομίων και επιβλήθηκε η ισονομία των πολιτών. Ανάμεσα στα άλλα καθήκοντά τους οι Γάλλοι έπρεπε να αφυπνίσουν το εθνικό φρόνημα του ελληνικού νησιωτικού πληθυσμού, προετοιμάζοντας το έδαφος για την οριστική απόσπαση των νησιών από τη Βενετία. Η Βενετική Δημοκρατία καταλύθηκε οριστικά με τη συνθήκη του Καμποφόρμιο (Οκτώβριος 1797) και τα Ιόνια Νησιά προσαρτήθηκαν στη γαλλική επικράτεια.

Η δημοκρατική περίοδος υπήρξε βραχύτατη και η πορεία προς τον ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του πολιτικού βίου έμεινε ανολοκλήρωτη. Εξάλλου, οι νησιώτες δεν άργησαν να απογοητευθούν από τη δημοσιονομική πολιτική, αλλά και από την προκλητική συμπεριφορά των Γάλλων. Η εσωτερική αντίδραση και η αντιγαλλική προπαγάνδα προετοίμασαν το έδαφος για την ανάληψη κοινής δράσης στο Ιόνιο από Ρώσους και Τούρκους, που είχαν συνάψει συμμαχία (Ιούλιος 1798) με αντιγαλλικό προσανατολισμό. Το φθινόπωρο του 1798 ο ρωσοτουρκικός στόλος, αναπλέοντας το Ιόνιο, κατέλαβε δια-

δοχικά τα νησιά, με εξαίρεση την πόλη της Κέρκυρας που παραδόθηκε έπειτα από τρίμηνη πολιορκία τον Φεβρουάριο του 1799.

Οι νέοι κυρίαρχοι κατάργησαν το δημοκρατικό πολίτευμα και αποκατέστησαν το παλιό αριστοκρατικό καθεστώς και τα προνόμια των ευγενών. Οι άλλοτε βενετικές κτήσεις του Ιονίου και μετέπειτα τα γαλλικά εδάφη αποτέλεσαν τώρα για πρώτη φορά ενιαίο και αυτόνομο ομοσπονδιακό κράτος που τέθηκε υπό την προστασία των δύο συμμαχών δυνάμεων. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση (Γερουσία), που έδρευε στην Κέρκυρα και που τη συγκροτούσαν δεκατέσσερις αντιπρόσωποι των νησιών, θέλοντας να ματαιώσει τα τουρκικά σχέδια για τη δημιουργία ηγεμονίας υποτελούς στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ζήτησε την αναγνώριση των νησιών και των εξαρτημένων ηπειρωτικών εδαφών ως ενιαίου και ανεξάρτητου κράτους με την εγγύηση και την προστασία των ηγεμόνων της Ευρώπης. Ωστόσο, με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (21 Μαρτίου 1800), που υπέγραψαν αρχικά η Ρωσία και η Τουρκία και στην οποία προσχώρησε η Μεγάλη Βρετανία, τα Ιόνια Νησιά αποτέλεσαν ενιαίο κράτος με την επωνυμία *Πολιτεία των*

Επτά Ενωμένων Νησιών (απλούστερα *Επτάνησος Πολιτεία*) υπό την επικυριαρχία του σουλτάνου, ενώ τα ηπειρωτικά εδάφη (Βουθρωτό, Πάργα, Πρέβεζα, Βόνιτσα) προσαρτήθηκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι ελπίδες των Ιονίων για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους είχαν διαψευστεί.

Το σύνταγμα του 1800, που είναι γνωστό ως Βυζαντινό, επέβαλε ολιγαρχικό πολίτευμα παραχωρώντας την εξουσία στα συμβούλια των ευγενών που είχαν συγκροτηθεί σε κάθε νησί. Από αυτά εκλέγονταν τα μέλη της τοπικής κυβέρνησης, ενώ οι αντιπρόσωποι των νησιών συγκροτούσαν τη Γερουσία, που έδρευε στην Κέρκυρα. Αλλά η παλινόρθωση της αριστοκρατίας και οι αυθαιρεσίες των ευγενών προκάλεσαν κοινωνικές αναταραχές που οδήγησαν σε λαϊκές εξεγέρσεις και στασιαστικά κινήματα. Παράλληλα, σε ορισμένα νησιά (Ζάκυνθος, Ιθάκη) εκδηλώθηκαν φιλοβρετανικά αποσχιστικά κινήματα. Αναλαμβάνοντας δικτατορικές εξουσίες ο Αρχων Σπυριδών Θεοτόκης συνέστησε την *Εκτακτη Επιτροπή Δημόσιας Ασφάλειας* και ζήτησε από τους αστούς και τους χωρικούς να εκλέξουν τους δικούς τους αντιπροσώπους. Η *Εντιμη Αντιπροσωπεία*, όπως αποκλήθηκε το σώμα των λαϊκών αντιπροσώπων, συνέταξε νέο σύνταγμα με δημοκρατικότερο πνεύμα, που αναγνώριζε την ισονομία όλων των τάξεων, και ανέλαβε την εξουσία (Νοέμβριος 1801).

Αλλά στην εφαρμογή του προοδευτικού αυτού συντάγματος της Επτανήσου Πολιτείας αντέδρασαν οι σύμμαχοι με άμεση επέμβαση. Βρετανική στρατιωτική δύναμη αποβίβαστηκε στην Κέρκυρα για την περιφρούρηση της τάξης, ενώ η Υψηλή Πύλη απέρριψε το νέο σύνταγμα. Επιπρόσθετα, οι σύμμαχοι αποφάσισαν να σταλεί στα νησιά πληρεξούσιος του τσάρου και ρωσική στρατιωτική δύναμη για την αναδιοργάνωση της Πολιτείας και την αποκατάσταση της νομιμότητας. Αλλά τα μέτρα που πήρε ο πληρεξούσιος του τσάρου κόμης Γεώργιος Μοτσενίγος εγκαθίδρυσαν συγκεντρωτικό καθεστώς, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια της πλειοψηφίας των πολιτών που αποκλείονταν από τη συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες. Τα καθήκοντα γραμματέα της Επικρατείας ανατέθηκαν στον Ιωάννη Καποδίστρια.

Στα τέλη του 1803 ψηφίστηκε νέο σύνταγμα που καθιέρωνε αντί της κληρονομικής τη *συνταγματική ευγένεια* (παλιοί ευγενείς και αστοί με ορισμένο εισόδημα ή πανεπιστημιακό τίτλο), που τα μέλη της είχαν την αποκλειστική διαχείριση της εξουσίας. Παρά τους σημαντικούς περιορισμούς στα δικαιώματα των πολιτών, το σύνταγμα του 1803 εισήγαγε φιλελεύθερους νεωτερισμούς που του έδιναν προοδευτική διάσταση (διάκριση εξουσιών, εισαγωγή του

Τα έγγραφα, οι προκηρύξεις και οι εφημερίδες αποτυπώνουν –και τη στιγμή της έκδοσής τους και στη διάρκεια της μελέτης της Ιστορίας– την ιστορία, στη συγκεκριμένη περίπτωση των Επτανήσων, στις αρχές του 19ου αιώνα. Πάνω: Μια δίγλωσση (ιταλικά - ελληνικά) διακήρυξη του Γάλλου «κομαντάντη» των Επτανήσων, το 1807 (Εθνική Βιβλιοθήκη). Δεξιά: Η θεώρηση της απόφασης για την ίδρυση του Ιονικού Πανεπιστημίου δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «των Ενωμένων Επαρχιών των Ιονικών Νήσων» τον Ιούνιο του 1824. Κάτω δεξιά: «Προς τους Επτανήσιους και λοιπούς Πατριώτας» απευθύνεται το κάλεσμα της επιτροπής του Επτανήσιου Σώματος, με ημερομηνία Α΄ Σεπτεμβρίου 1826. Και τα τρία έγγραφα δημοσιεύονται στον Α΄ τόμο της «Ελληνικής ποίησης», εκδόσεις «Σόκολης».

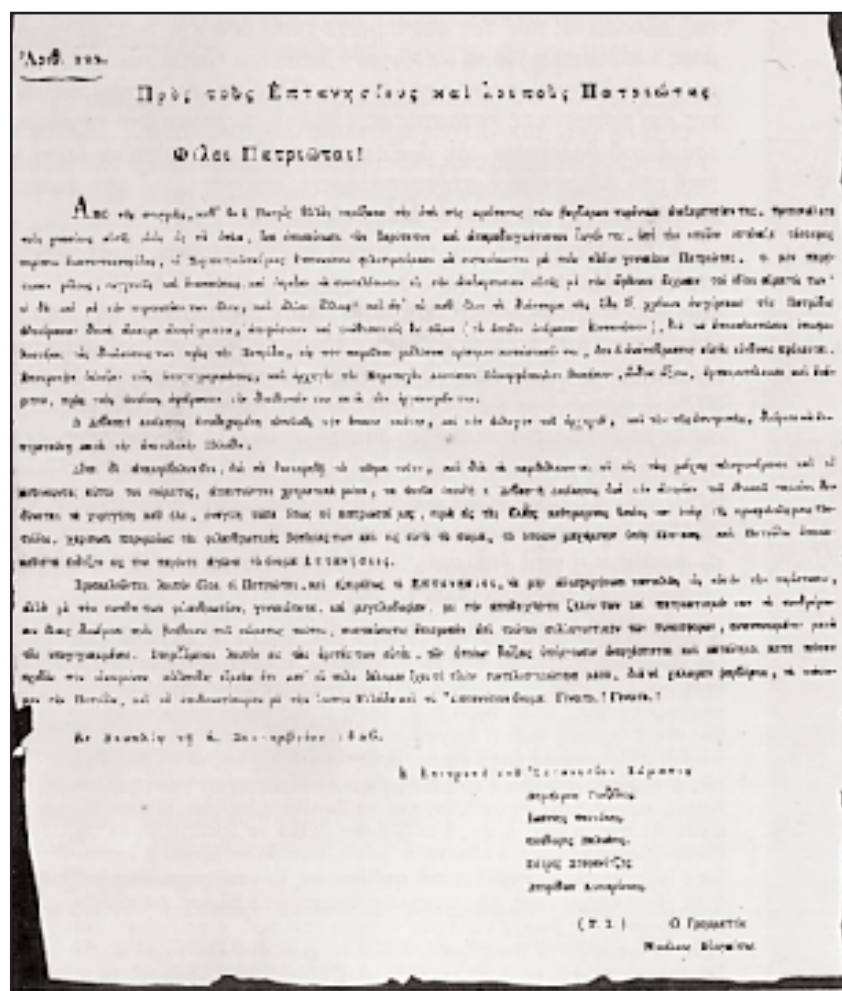
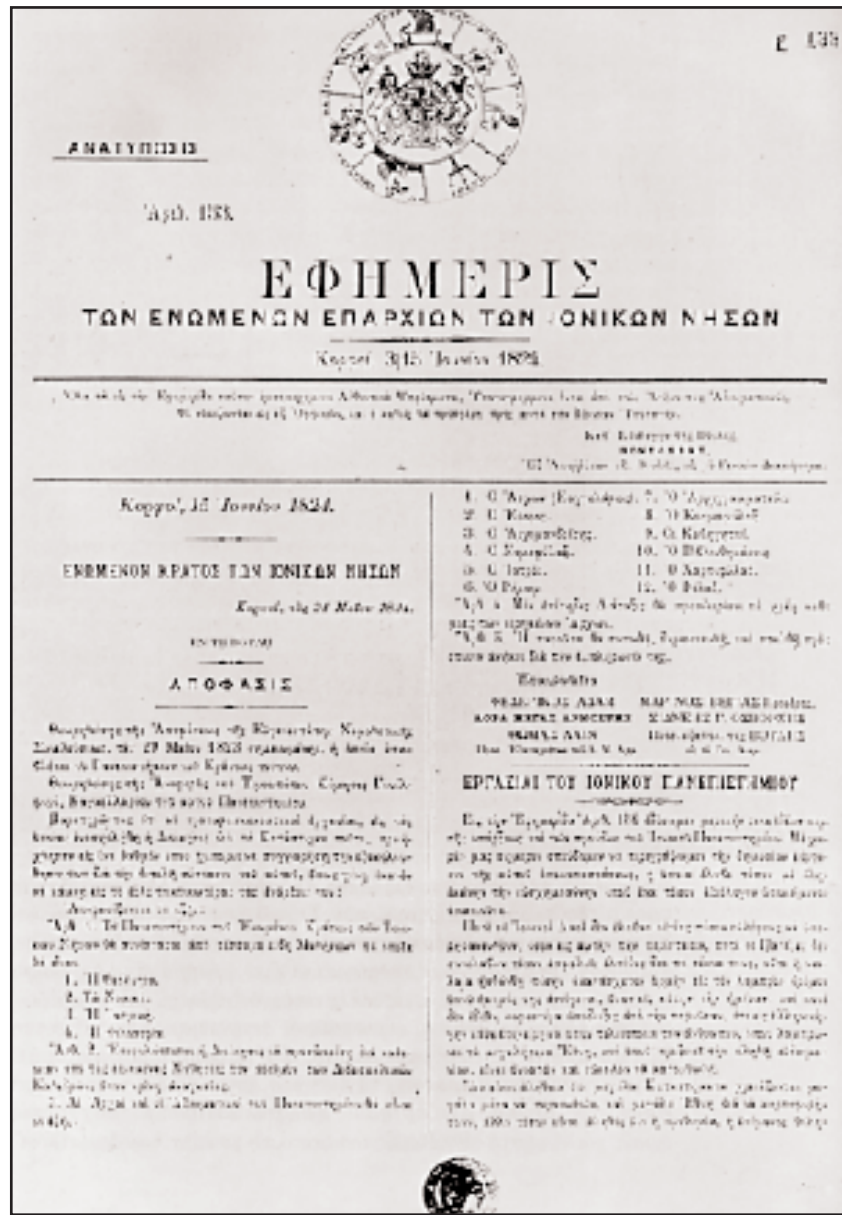
θεσμού των ορκωτών δικαστηρίων, αναγνώριση των ατομικών ελευθεριών και του οικογενειακού ασύλου, ανεξιθρησκία και τέλος βαθμιαία καθιέρωση της ελληνικής γλώσσας στη δημόσια διοίκηση. Ωστόσο, με τις ενέργειες του Μοτσενίγου, το σύνταγμα δεν επικυρώθηκε από τον τσάρο και άρχισε η διαδικασία της αναθεώρησής του. Σύμφωνα με το νέο σύνταγμα, που εισηγήθηκε ο Ι. Καποδίστριας και ψηφίσθηκε τον Δεκέμβριο του 1806, κυρίαρχη τάξη ήταν τώρα η ενεργητική ευγένεια που την αποτελούσαν όσοι διέθεταν ορισμένο εισόδημα ή πανεπιστημιακό τίτλο. Το σύνταγμα του 1806 διατήρησε το ολιγαρχικό καθεστώς και καθάργησε πολλές από τις φιλελεύθερες διατάξεις του προηγούμενου συντάγματος. Επιπρόσθετα, αναγνωρίζοντας στη Ρωσία το δικαίωμα επέμβασης, καταργούσε ουσιαστικά την αυτονομία του νεοσύστατου κράτους. Οι Επτανήσιοι έβλεπαν να διαψεύδονται πάλι οι ελπίδες τους για κοινωνική και πολιτική αναβάθμιση και ανεξάρτητο κράτος.

Δεμένη στο άρμα της ρωσικής πολιτικής, παρά τη συμβατική της υποτέλεια στον σουλτάνο, η Επτανήσος Πολιτεία εμπλέκεται στη νέα ρωσοτουρκική σύρραξη ως δορυφόρος της Ρωσίας, αίροντας την ουδετερότητα προς τη Γαλλία που συμμαχεί με την Τουρκία. Τελικά, με τη Συνθήκη του Τιλισίτα η Ιόνια Νησιά παραχωρήθηκαν στη Γαλλία και την 1η Σεπτεμβρίου 1807 αναγγέλθηκε η προσάρτηση της Επτανήσου Πολιτείας

στη Γαλλική Αυτοκρατορία. Τα νησιά θα βρεθούν τώρα στη διεκδυσινίδα του γαλλο-αγγλικού ανταγωνισμού. Οι Αγγλοι κήρυξαν τον αποκλεισμό του Ιονίου δημιουργώντας οξυτάτα προβλήματα στο εμπόριο και στον επισιτισμό των νησιών, ενώ παράλληλα με τη δράση των πρακτόρων τους καλλιέργησαν το αντιγαλλικό ρεύμα. Πολλοί νησιώτες άρχισαν να προσβλέπουν στο ενδεχόμενο βρετανικής επέμβασης και δεν δίστασαν να ενεργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Τον Οκτώβριο του 1808 οι Αγγλοι κατέλαβαν τα νοτιότερα νησιά, τον Απρίλιο του 1809 τη Λευκάδα, τους Παξούς στις αρχές του 1813 και τον Μάρτιο του επόμενου έτους την Πάργα, ενώ η Κέρκυρα παραδόθηκε τον Ιούνιο του 1814, όταν πλέον η κατάσταση στη Γαλλία είχε μεταβληθεί, μετά την είσοδο των συμμάχων στο Παρίσι και την παραίτηση του Ναπολέοντα.

Επικυρίαρχη προστασία

Θεωρώντας ότι οι ξένες κατοχές ήταν προσωρινές, η επτανήσιακή Γερουσία αποφάσισε να απευθύνει στο συνέδριο των συμμάχων, που έμελλε να συγκληθεί στη Βιέννη, την ευχή να αποδοθεί η ανεξαρτησία στην Επτανήσο, επιδιώκοντας την υποστήριξη του τσάρου και του Ι. Καποδίστρια. Ωστόσο ο Βρετανός στρατηγός Campbell, διοικητής των νησιών, δεν δεχόταν την ύπαρξη της Επτανήσου Πολιτείας και δεν ενέκρινε τις

ενέργειες της Γερουσίας, που κατά την άποψη του εκπροσωπούσε μόνο την Κέρκυρα. Με τη συνθήκη του Παρισιού (1815) τα Ιόνια Νησιά απο-

τέλεσαν ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος με την επωνυμία *Ενωμένες Πολιτείες των Ιονίων Νησιών* (α-
Συνέχεια στην 6η σελίδα

Συνέχεια από την 5η σελίδα

πλούστερα *Ιονικόν* ή *Ιόνιον Κράτος*), που θα βρισκόταν υπό την προστασία της Μεγάλης Βρετανίας. Παρά τις ρωσικές προσπάθειες, οι όροι της συνθήκης επέτρεπαν στην προστάτιδα δύναμη να υπερβαίνει υπέρμετρα στα εσωτερικά του με αποτέλεσμα η προστασία να μετατρέπεται ουσιαστικά σε επικυριαρχία. Τη γενική ευθύνη αναλάμβανε ο Βρετανός αρμοστής.

Ο πρώτος που το κατέλαβε ήταν ο στρατηγός Θωμάς Μέτλαντ, άντρας με πολιτικές ικανότητες, που διοικούσε αυταρχικά και συμπεριφέρθηκε με περιφρόνηση στους νησιώτες. Προσεταιριζόμενος τους αντιδραστικούς κύκλους και εξουδετερώνοντας τη φιλελεύθερη αντιπολίτευση, ο Μέτλαντ επέβαλε το σύνταγμα που είχε καταρτίσει και ψηφίστηκε από τη Συντακτική Συνέλευση σε κλίμα βίας και τρομοκρατίας (1817). Το σύνταγμα διατηρούσε την ομοσπονδιακή μορφή του κράτους, αναγνώριζε τυπικά την ελληνικότητά του (ορθόδοξο δόγμα και την ελληνική ως επίσημη γλώσσα) και καθιέρωνε κοινοβουλευτικό πολίτευμα. Στην πραγματικότητα όμως ο έλεγχος όλων των εξουσιών κατέληγε, άμεσα ή έμμεσα, στον αρμοστή, που συγκέντρωνε υπερεξουσίες, ενώ το πολίτευμα έπαιρνε ολιγαρχικό χαρακτήρα, περιορίζοντας τα πολιτικά δικαιώματα στους οικονομικά ισχυρότερους πολίτες.

Με το καθεστώς της βρετανικής προστασίας, οι Επτανήσιοι έβλεπαν να χαλκούνται έντεχνα τα καινούργια δεσμά τους και το λαϊκό αίσθημα το συνέλαβε ο πολιτικά και εθνικά ευαισθητοποιημένος ποιητής Διονύσιος Σολωμός μαρτυρώντας πως ήταν *αλυσωμένο το καθένα* [νησί] *τεχνικά* και χαρακτηρίζοντας ως *Ψεύτρα Ελευθεριά* το πολιτικό σχήμα του Ιονίου Κράτους. Παράλληλα, η φιλοτουρκική πολιτική των Βρετανών δημιουργούσε πρόσθετα προβλήματα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες άρχιζε η μακρόχρονη περίοδος της αντίστασης του επαναστατικού λαού κατά του καθεστώτος της βρετανικής προστασίας, με στόχο την εθνική, πολιτική και κοινωνική του αποκατάσταση, με ενέργειες που καταστέλλονταν βίαια από την κυβέρ-

νηση. Η κατάσταση οδήγησε τον Ιωάννη Καποδίστρια να προβεί σε διαβήματα προς τη βρετανική κυβέρνηση, χωρίς αποτελέσματα. Εξάλλου, ακολουθώντας τις προτροπές του Καποδίστρια ο εισαγγελέας και βουλευτής Ζακύνθου Α-ναστάσιος Φλαμπουριάρης, ο δικαστής Γεώργιος Δε Ρώσσης και ο Διονύσιος Σολωμός συνέταξαν αναφορά –που υπέγραψαν 33 πολίτες της Ζακύνθου– προς τον Γεώργιο τον Δ', καταγγέλλοντας το καθεστώς και ζητώντας την αναθεώρηση του συντάγματος (1821). Η αναφορά κατασχέθηκε και ο Φλαμπουριάρης φυλακίστηκε. Ο ανιψιός του, Διονύσιος Φλαμπουριάρης, κυκλοφόρησε αντίγραφο με 105 υπογραφές και οι πρωτεργάτες του συνελήφθησαν.

Σημαντική υπήρξε η συμμετοχή των Επτανησίων στην προετοιμία του Έθνους για τον αγώνα της ανεξαρτησίας. Στα νησιά η Φιλική Εταιρεία ανέπτυξε πολύπλευρη δράση και πολλοί Επτανήσιοι μύηθηκαν και συγκροτήθηκαν σώματα εθελοντών και ομάδες υποστήριξης του αγώνα. Μέσα σ' αυτό το κλίμα ο Διονύσιος Σολωμός εμπνέεται και συνθέτει τον *Υμνον εις την Ελευθερίαν* (1823), την ωδή *Εις τον θάνατον του Λορδ Μπάιρον* (1824), το επίγραμμα για την καταστροφή των Ψαρών (1825) και αργότερα του *Ελευθερούς Πολιορκημένους*.

Σε αντίθεση με την ομόθυμη πατριωτική κινητοποίηση του επαναστατικού λαού, το επίσημο κράτος αντιμετώπισε με εχθρότητα την Επανάσταση, παίρνοντας σειρά αποθαρρυντικών μέτρων, όπως η κήρυξη και η μεροληπτική εφαρμογή της ουδετερότητας απέναντι στους εμπόλεμους, η απηνής δίωξη των πατριω-

Το 1978 το περιοδικό «Νέα Εστία» αφιέρωσε το χριστουγεννιάτικο τεύχος του στο Διονύσιο Σολωμό. Το εξώφυλλο του τεύχους κόσμησε το χαρακτηριστικό του Τάσου.

τών, η επιβολή στρατιωτικού νόμου και άγριας τρομοκρατίας. Η κατάσταση διαφοροποιήθηκε μετά τη μεταστροφή της βρετανικής πολιτικής απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση. Βέβαια, η δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους έδωσε άλλη διάσταση στους αγώνες των Επτανησίων που θεωρούσαν πλέον ανώφελο το καθεστώς της ξένης προστασίας και τρέπονταν προς την επιδίωξη της εθνικής αποκατάστασης με την Ενωσή. Οπωσδήποτε, η βελτίωση

της πολιτικής κατάστασης στα νησιά εξακολουθούσε να αποτελεί κείμενο αίτημα των Επτανησίων.

Οι πρώτες ελευθερίες

Το πολιτικό κλίμα άρχισε να μεταβάλλεται με τα φιλελεύθερα μέτρα και τις μεταρρυθμίσεις που εισηγήθηκε ο προοδευτικός αρμοστής Ιωάννης Κόλμπορν. Ιδιαίτερη σημασία για την εξέλιξη του πολιτικού βίου στα νησιά είχε η άδεια ίδρυσης και λειτουργίας πολιτικών λεσχών και οι πολιτικές συγκεντρώσεις. Με εισήγηση του αρμοστή, το Ιόνιο Κοινοβούλιο προχώρησε στην καθιέρωση της ελευθερίας του Τύπου και την κατάργηση της προληπτικής λογοκρισίας (1848). Σ' αυτές τις συνθήκες άρχισε η έκδοση και η κυκλοφορία πολιτικών εφημερίδων που συνέβαλαν στην πολιτική διαπαιδαγώγηση των νησιωτών. Μέσα σ' αυτό το κλίμα εμφανίστηκαν τρεις διαφορετικές πολιτικές τάσεις, που εξέφραζαν τις αντιλήψεις και τις επιδιώξεις των κοινωνικών ομάδων. Υποστηρικτές του καθεστώτος ήταν η μειοψηφία των ακραίων συντηρητικών και αντιδραστικών στοιχείων, που ταύτιζαν τα συμφέροντά τους με την ξένη προστασία και που χαρακτηρίζονταν ως *Προστασιανοί* ή *Καταχθόνιοι*. Από την άλλη μεριά οι μετριοπαθείς φιλελεύθεροι, εφαρμόζοντας πραγματιστική τακτική, δέχονταν την αναγκαιότητα της ξένης προστασίας και θεωρούσαν άκαιρη και αδύνατη κάθε προσπάθεια για την κατάργησή της. Χωρίς να απορρίπτουν το αίτημα για μελλοντική εθνική αποκατάσταση, επιδίωκαν την παραχώρηση περισσότερων ελευθεριών με τη μεταρρύθμιση του συντάγματος.

Γι' αυτό τους αποκάλεσαν *Μεταρρυθμιστές*. Στην παράταξη αυτή ανήκαν εξαιρετικές προσωπικότητες των γραμμάτων, του πνεύματος και της πολιτικής δράσης. Διαμετρικά αντίθετες ήταν οι θέσεις των *Ριζοσπαστών*, που θεωρώντας παράνομη την επιβολή της ξένης προστασίας απέρριπταν το Σύνταγμα του 1817 και επιδίωκαν την οριστική λύση του επαναστατικού ζητήματος, θέτοντας ως

κύριο στόχο την Ενωσή με την Ελλάδα. Οι ριζοσπάστες πολέμησαν με σθένος το καθεστώς και αγωνίστηκαν για την επίτευξη των εθνικών στόχων, επισύροντας για την πολιτική τους δράση την επιβολή σκληρών κυρώσεων. Η κατάσταση είχε δυσμενή εξέλιξη μετά την ανάληψη της αρμοστείας από τον συντηρητικό Ερρίκο Γεώργιο Ουόρντ (1849), που εισηγήθηκε τροποποιήσεις και προσθήκες στις μεταρρυθμίσεις του συντάγματος και ακολούθησε σκληρή πολιτική απέναντι στους αντιφρονούντες επιβάλλοντας καθεστώς τρομοκρατίας. Εξάλλου, κατέστειλε με πρωτοφανή αγριότητα και βαρβαρότητα το ένοπλο κίνημα που εκδηλώθηκε στην Κεφαλονιά τον Αύγουστο του 1849 (Στάση της Σκάλας).

Παρά την αντίδραση του αρμοστή και της Γερουσίας το Θ' Ιόνιο Κοινοβούλιο που αναδείχτηκε με τις εκλογές του 1850 και στο οποίο μετείχαν έγκριτοι μεταρρυθμιστές και ριζοσπάστες βουλευτές ανέπτυξε σπουδαία νομοθετική δραστηριότητα, με στόχο τη βελτίωση της πολιτικής κατάστασης και την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος. Τελευταία πράξη του κοινοβουλίου ήταν η ανάγνωση του ψηφίσματος της Ενωσής, που υπέβαλαν οι ριζοσπάστες βουλευτές στις 26 Νοεμβρίου 1850 (... η πρώτη ελευθέρα Βουλή των αντιπροσώπων της Επανάστασης διακηρύττει: *Οτι η ομόθυμος, στερεά και αμετάτρεπτος θέλησις του επαναστατικού λαού είναι η ανάκτησις της ανεξαρτησίας του και η Ενωσις αυτού με το λοιπόν έθνος του, την απελευθερωμένην Ελλάδα...*). Η αντίδραση του αρμοστή εκδηλώθηκε με την αναστολή των εργασιών και τελικά τη διάλυση του Κοινοβουλίου και την προκήρυξη εκλογών, ενώ παράλληλα άρχισε να κλιμακώνεται η τρομοκρατία και οι διωγμοί κατά των ριζοσπαστών και όσων ήταν ύποπτοι για το εθνικό τους φρόνημα. Οι νέες συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που εισηγήθηκε ο αρμοστής το 1852 περιλάμβαναν και σειρά περιοριστικών μέτρων που αποσκοπούσαν στην ενοχοποίηση κάθε φιλελεύθερης ή πατριωτικής ενέργειας. Ομως, όλα αυτά δεν έκαμψαν το εθνικό φρόνημα των Επτανησίων. Αντίθετα, παρά τα αυστηρά απαγορευτικά μέτρα της προστασίας πολλοί Επτανήσιοι έσπευσαν μαζί με άλλους Έλληνες να συνδράμουν το επαναστατικό κίνημα που εκδηλώθηκε στην Ηπειρο το 1854, στη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου.

Αυτό το πολιτικό κλίμα βίωσε στην Κέρκυρα ο Διονύσιος Σολωμός, και κάτω από αυτές τις συνθήκες επεξεργάζονταν τα σχέδιάματα των Ελευθερών Πολιορκημένων και αργότερα τους στίχους του έπους *Carmen Seculare* (1849) –όπου θα κατέγραφε το παρόν και θα διατύπωνε το μέλλον του Ελληνισμού– και ακόμη ένα ποίημα εμπνευσμένο από τον Κριμαϊκό Πόλεμο. Ο θάνατός του, το 1857, δεν του επέτρεψε να δει την εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων: τη μεταστροφή της βρετανικής πολιτικής και την πορεία προς την ποθητή εθνική αποκατάσταση, την Ενωσή της Επανάστασης με την Ελλάδα, στις 21 Μαΐου/2 Ιουνίου 1864.

Απεικόνιση του κτιρίου που άλλοτε στέγαζε την Ιόνια Ακαδημία και σήμερα είναι η στέγη της Αναγνωστικής Εταιρείας στην Κέρκυρα. Στους χώρους του φυλάσσονται έγγραφα και βιβλία που αφορούν την ιστορία των Επτανησίων, πριν και μετά την Ενωσή τους με την Ελλάδα.